F. Fousek

ČESKOSLOVENSKÉ POLITICKÉ STRANY A HOSPODÁŘSTVÍ

1624.

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK ČESKÉ SPOLEČNOSTI NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ
Ročník 1937-38 čís. XV.

ČESKOSLOVENSKÉ POLITICKÉ STRANY A HOSPODÁŘSTVÍ

JUDr. FRANTIŠEK FOUSEK

V PRAZE 1938
NÁKLADEM ČESKÉ SPOLEČNOSTI NÁRODOHOSPODÁŘSKÉ
Cena Kč 6.-

ČESKÁ SPOLEČNOST NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

pořádala řadu přednášek v Praze i na venkově, z nichž vydány byly tiskem:

V období 1932/33:

I.	Prof. Dr. Ing. Vlad. Brdlík: Zemědělská krise a její vztah k národnímu hospodářství	Kč	9.—
II.	Dr. Joe Hartmann, Dr. Ing. K. Bachrach a JUDr. Bohdan Živanský: Zemědělské průmysly českoslov. v krisi	Kč	12.—
III.	JUDr. a Ing. Dr. mont. Josef Peters: Československý průmysl uhelný		5.—
IV.	Josef Geduldiger-Bělský a doc. Ing. Dr. Vlad. Škola: Československý průmysl keramický, porculánu, stavebních hmot, maltovin	Kč	7.—
V.	Valtr Körner a Karel Robětín: Československé hospodářství dřevařské. Průmysl celulosy a papíru . . .	Kč	7.—
VI.	JUDr. Vladislav Klumpar: Sociální pojištění v době krise	Kč	5.—
VII.	JUDr. Jos. Anthropius a JUDr. Jindř. Mayer: Systém jednotných cen v obchodu. Označení původu zboží .	Kč	8.—
VIII.	Ph. Dr. Lad. Patočka: Jablonecká industrie v krisi .	Kč	3.—
IX.	Bedřich Tvrdý: Československý průmysl sklářský . .	Kč	5.—
X.	Doc. Dr. Jan M. Novotný: Hospodaření minerál. oleji	Kč	5.—
XI.	Doc. Dr. Ant. Boháč: Změny v hospodářském a sociálním rozvrstvení obyvatelstva českých zemí . . .	Kč	7.—
XII.	Karel Karásek: Struktura trhu kapitálu v Českoslov.	Kč	7.—
XIII.	Ing. Otto Kapp: Předpoklady a možnosti hospodářského plánu se zvlášt. zřetelem na poměry Slovenska	Kč	8.—
XIV.	JUDr. Ervín Hexner: Československé kartely. . . .	Kč	6.—
XV.	Dr. techn. Frant. Radouš: Záměrné hospodářské podnikání na přechodu z krise	Kč	5.—
XVI.	JUDr. Václav Pártl: Protidumpingová zásada cestou ke středoevropské hospodářské spolupráci	Kč	8.—
XVII.	Jaroslav Píchal: Světové bankovnictví v krisi	Kč	6.50
XVIII.	JUDr. Rudolf Hotowetz: Změny v struktuře československého hospodářství a výhledy do budoucna . . .	Kč	4.50
XIX.	JUDr. Václav Schuster: Výhledy do příštího obchodně politického vývoje	Kč	5.—

V období 1933/34:

I.	Prof. JUDr. Vilibald Mildschuh: Účinky zkušeností válečných i poválečných na vědu národohospodářskou .	Kč	5.—
II.	JUDr. Václav Všetečka: Reorganisace československých státních drah a samosprávný systém	Kč	6.50
III.	Ing. Pavel Koller: Dopravní krise a postavení železnic	Kč	3.50
IV.	Dr. Josef Kalfus: Československá devalvace a řešení hospodářské krise	Kč	6.50
V.	Kornel Stodola, Ing. Otto Kapp, JUDr. Štefan Čačko, Ing. Josef Prokop, doc. Dr. Imrich Karvaš: Hospodářské problémy Slovenska	Kč	12.—
VI.	JUDr. Josef Matoušek: O možnostech a mezích státního zásahu do hospodářství, zejména při úpravě poměru mezi zemědělstvím a průmyslem	Kč	5.—

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU SPOLEČNOSTÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKOU
v období 1937—38.

XV.

Československé politické strany a hospodářství.

Přednesl
JUDr. FRANTIŠEK FOUSEK
ve schůzi společnosti
pořádané dne 28. února 1938 v Praze.

V PRAZE 1938.

Nákladem České společnosti národohospodářské v Praze.
Tiskem Pražské akciové tiskárny v Praze II., Lützowova 3.
V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče, Praha-Příkopy 24.

816/38 F1624

ZF280

Historický úvod.

Máme-li rozuměti vztahu našich politických stran k hospodářství, je třeba, abychom si historicky uvědomili v několika heslech, alespoň pokud se týká hlavních stran a podnikatelských složek, náš vývoj předválečný.

Stranicko-politický život zde začíná od zavedení ústavnosti v Rakousku, t. j. od let šedesátých minulého století. Proti straně národní, jinak řečeno staročeské, první české politické straně, byla založena roku 1874 strana svobodomyslná, čili mladočeská. Roku 1878 pak částečně za tiché pomoci mladočechů organisuje se sociální demokracie, proti té roku 1897 vzniká československá strana národně socialistická, tentokráte za ještě větší a veřejné podpory strany mladočeské, roku 1899, správněji roku 1901 oddělují se politicky od mladočechů zemědělci, zakládajíce stranu agrární, dnešní stranu republikánskou. Roku 1894 je dán počátek k dnešní straně lidové, a to pod heslem „proti mladočešství a sociální demokracii", roku 1906 zahajuje strana živnostenská po vzoru strany agrární a roku 1920 pod vlivem Ruska strana komunistická.

V letech šedesátých zakládají se u nás záložny, roku 1868 ty pak tvoří Živnostenskou banku, roku 1870 založena je Pražská úvěrní banka a Úvěrní ústav v Hradci Králové, od osmdesátých let vznikají spořitelny a okresní hospodářské záložny. Od let devadesátých raiffeisenky; ostatní obchodní banky vznikají v letech 1900 až 1910.

Nový živnostenský řád z roku 1859 přinášející svobodu podnikání, láká český zemědělský lid do měst. Češi zakládají tam svůj průmysl, přirozeně v té době zemědělský, pivovary, hnojivky, lihovary, škrobárny, mlýny, mlékárny. Roku 1887 vzniká Plodinová bursa v Praze, ale už roku 1871 Pražská bursa pro zboží a cenné papíry — tehdy ještě za české minority. Od let devadesátých vniká český element i do průmyslu nezemědělského a do obchodu, vzniká český textil, k zemědělským strojírnám

připojují se částí strojírny české a české sirkárny, leč až do války Češi nemají takřka žádné pozoruhodnější účasti v důlním podnikání, oceli, chemii, koželužství a podobně. Německé liberální strany nerady viděly tento vývoj, zvláště budování zvláštního českého průmyslu a bankovnictví, tehdy staročechy a hlavně mladočechy, a pozastavovaly je jako nehospodárné a po více zbytečné.

A nyní po tomto úvodě obraťme se k poválečnému vývoji a k vlastnímu tématu:

Poválečný vývoj.

Československý stát roku 1918 byl založen stranami, jež mají začasté charakter bojovných řádů. Proto také máme vládu politických stran; vůdcovství ve straně přináší pak s sebou i vůdcovství ve státě. Ústava je sice založena ještě na demokracii individuální, ve skutečnosti máme demokracii kolektivistickou. Při tom systém poměrného zastoupení znemožnil pevný systém dvou, nejvýše tří stran, to způsobilo vedle národního třídícího elementu, že máme 40 stran, v parlamentě arciť jen 19, v důsledku toho koaliční vlády, — dosud asi 8 různých soustav — absolutní vlády a chcete-li parlament, bez vážné oposice a bez účinné kontroly. Nejen občanstvo, ale i poslanci a senátoři po většině se nesnaží bdít. V koalici platí veto jednotlivé strany, strany mají tedy svojí politickou suverenitu. Vlády, jež pravidlem představují více méně nedokonale užší výkonný výbor koalovaných stran, dohodují se podle systému kompensačního. Ministři až na vůdce, cítí se pouhými zmocněnci stran. Strany v koalici, i mimo ni, nechtějí organisovat a provádět vůli lidu, jako celku, nýbrž dožadují se „spravedlivého" rozdělení moci ve státě, parcelují si mezi sebou veřejnou správu, mají svá *léna,* nemáme vlastně, jak trefně praví Dr. Macek, jednu vládu, nýbrž tolik, kolik je stran ve vládě. Strany si vynutily přesun kompetencí, ba i uvnitř jednoho a téhož ministerstva, jako v ministerstvu obchodu přesunuty byly určité agendy ze sekce průmyslové do sekce živnostenské. Sladké a dosud dost nevyužité mladé touze po moci u politických stran a konec konců u některých úředníků bylo vyhověno dále tím, že se moc centralisovala pokud možno ve III. instanci, která se stává ve zvětšené míře instancí první, první a druhá stolice spisy pouze připravují.

Pociťuje se sice potřeba v zápasu stran a sčítání koaličním určitého koordinačního místa, které by vytvářelo dynamickou synthesu, ale jednotlivé resorty a strany jsou příliš žárlivé a příliš se bojí o svou posici, než aby k něčemu takovému ve vět-